

SAKSBEHANDLER
Jostein Gundersen

VÅR DATO
06.02.2023

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
23/00198-2

DERES REF.

DERES DATO

KLD - Motorferdsellovutvalget
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Motorferdsel i utmark – innspill vedrørende kulturmiljø

Riksantikvaren viser til Motorferdsellovutvalgets arbeid med regelverk som regulerer motorferdsel i utmark.

Riksantikvaren rolle

Riksantikvaren er fagdirektorat og rådgiver for Klima- og miljødepartementet i alle saker som gjelder kulturmiljø, kulturminner og kulturlandskap. Direktoratet har ansvar for å medvirke til at den nasjonale kulturmiljøpolitikken gjennomføres, og at de nasjonale miljømålene for kulturmiljø nås.

Fredete kulturminner og relevante lovbestemmelser

Alle kulturminner fra før 1537, samt alle samiske kulturminner fra 1917 eller tidligere, er automatisk fredet i Norge. I tillegg kan yngre kulturminner vedtaksfredes. Det er mer enn 460 000 kjente kulturminner i den nasjonale kulturminnedatabasen *Askeladden*. Databasen er imidlertid ikke et komplett register over kulturminner i Norge, og særlig når det gjelder arkeologiske kulturminner antar man at de fleste ikke er kjent. Utmark er helt klart dårligere kartlagt enn andre arealer når det gjelder kulturminner.

Kulturminneloven § 3 første ledd lyder: *Ingen må – uten at det er lovlig etter § 8 – sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje.*

Motorferdsel i utmark er en aktivitet som *kan* skade, eller fremkalle fare for skade, på slike kulturminner.

Bestemmelsen gjelder uavhengig av om kulturminnet er kjent eller ikke.

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram

Som et ledd i Riksantikvarens oppfølging av nasjonal kulturmiljøpolitikk og rapportering på tidligere nasjonale miljømål tilknyttet kulturmiljø, gjennomfører Riksantikvaren ulike miljøovervåkingsprogram. Når det gjelder motorferdsel i utmark er miljøovervåkingsprogrammene knyttet til automatisk fredete arkeologiske kulturminner relevant.

Siden 1999 har Riksantikvaren gjennomført miljøovervåkingsprogrammet *Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner*

(før 2015: *Fortidens minner i dagens landskap*). I programmet blir et utvalg automatisk fredete kulturminner i ulike kommuner kontrollert for tap og/eller skade hvert 5. år. Ved påvist skade skal skadeårsak kartlegges hvis mulig. Detaljene i programmet har gjennomgått enkelte endringer siden oppstarten i 1999, blant annet ble antallet kontrollerte kommuner redusert fra 16 til 10 ved oppstart av fjerde omdrev i 2015. De utvalgte kommunene skal representere bredde og variasjon når det gjelder kulturminnebestand, befolkning, næringsgrunnlag, ressursbruk m.v.

En av kommunene som har vært med i utvalget siden starten er Kautokeino. Kautokeino er en kommune med relativt mye motorisert ferdsel i utmark, knyttet til både næring og rekreasjon som jakt, fiske og annet friluftsliv.

Det er gjennomført i alt fem omdrev med registrering av skade på et utvalg automatisk fredete kulturminner i Kautokeino, i 2000, 2006, 2011, 2016 og 2021. Ved fire av fem kontrollregistreringer (2000, 2011, 2016 og 2021) blir motorisert ferdsel og barmarkskjøring identifisert som den største/viktigste skadeårsaken på automatisk fredete arkeologiske kulturminner i Kautokeino kommune.

Ferdsel i etablerte traséer reduserer risiko

Resultatene fra Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram viser klart at motorferdsel i utmark skader kulturminner. Ferdsel i definerte traséer reduserer skadepotensialet betraktelig. Det er likevel viktig at regionale kulturmiljømyndigheter (fylkeskommunene og Sametinget) blir gitt anledning til å uttale seg når traséer planlegges og etableres.

Riksantikvaren mener det er viktig at hensynet til både kjente og ikke kjente kulturminner ivaretas i nytt regelverk som regulerer motorferdsel i utmark. Et viktig grep vil være å sikre at mest mulig motorferdsel i utmark skjer i definerte traséer eller områder, enten dette gjelder næring eller rekreasjon.

Etablering av slike traséer må regnes som offentlige eller større private tiltak, og vil dermed falle inn under reglene om *undersøkelsesplikt* i kulturminneloven § 9, samt *meldeplikten for offentlige organer* etter kulturminneloven § 25.

Vennlig hilsen

Isa Trøim
seksjonssjef

Jostein Gundersen

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

Kopi til: